

ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

halal

KỶ YẾU HỘI NGHỊ

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG, HIỆU QUẢ CÔNG TÁC
QUẢN LÝ, ĐIỀU HÀNH GIẢNG DẠY CÁC HỌC PHẦN
LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ TRONG ĐẠI HỌC HUẾ

Thừa Thiên Huế, 01/2021

VẬN DỤNG QUAN ĐIỂM GIÁO DỤC CỦA HỒ CHÍ MINH VÀO VIỆC GIẢNG DẠY CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ Ở ĐẠI HỌC HUẾ HIỆN NAY

*ThS. Nguyễn Thị Thu Hà**

Trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, tư tưởng về giáo dục chiếm một vị trí đặc biệt quan trọng. Sinh thời, Người nói: “*Vì lợi ích mười năm trồng cây. Vì lợi ích trăm năm trồng người. Chúng ta phải tạo ra những công dân tốt, cán bộ tốt cho nước nhà... Đó là một trách nhiệm nặng nề nhưng rất vẻ vang*”⁶. Bác luôn nhắc nhở toàn Đảng, toàn dân ta: “*bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và cần thiết*”⁷. Giáo dục là một trong những phương tiện quan trọng nhất để nâng cao năng lực và phẩm chất của con người, mà trước hết là nâng cao lòng yêu nước và hoàn thiện nhân cách. Giáo dục có quan hệ đến thịnh suy của đất nước, hưng vong của quốc gia “*Làm tốt thì thế hệ sau này có ảnh hưởng tốt. Làm không tốt sẽ có ảnh hưởng không tốt đến các thế hệ sau*”⁸. Trong tiến trình hội nhập và phát triển bền vững, những quan điểm giáo dục của Hồ Chí Minh vẫn còn nguyên giá trị, là kim chỉ nam cho nền giáo dục Việt Nam để Đảng ta vận dụng nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy các môn Lý luận chính trị ở bậc Đại học (trong đó có Đại học Huế). Đảng ta khẳng định: Phát triển giáo dục và đào tạo là một trong những động lực quan trọng thúc đẩy sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, là điều kiện để phát huy nguồn lực con người, yếu tố cơ bản để phát triển xã hội, tăng trưởng kinh tế nhanh và bền vững.

Cùng với việc học tập kiến thức chuyên môn, kỹ năng nghề nghiệp, sinh viên phải được trang bị hệ thống tri thức lý luận chính trị đúng đắn. Bởi kiến thức lý luận chính trị trang bị thế giới quan, nhân sinh quan cách mạng và phương pháp luận khoa học, đồng thời bồi dưỡng tư tưởng chính trị, đạo đức cho sinh viên, là kim chỉ nam chỉ phương hướng rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức; hướng các em đến hành động thực tiễn nhân văn, tiến bộ, khoa học; hun đúc cho sinh viên lòng yêu nước chân chính; có tinh thần kiên định, vững vàng, không hoang mang, dao động trước những biến động phức tạp của cuộc sống và tình hình chính trị trên thế giới.

Song, so với các môn học khác, lý luận chính trị là môn học mang tính trừu tượng cao, không có công thức như các môn thuộc khoa học tự nhiên, không hấp dẫn như tin học, ngoại ngữ... đây là môn học nặng về lý thuyết, đòi hỏi tư duy, tính biện luận với rất nhiều các thuật ngữ khó hiểu. Do đó, người học dễ sinh ra nhàm chán, học đối phó... trong khi thực tiễn, một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên phai nhạt lý tưởng cách mạng, dao động, giảm sút niềm

*Giảng viên chính, Bộ môn Lịch sử Đảng và Tư tưởng Hồ Chí Minh, Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Khoa học, ĐHH

⁶ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, t. 9, tr. 222

⁷ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 15, tr. 622

⁸ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 8, tr. 183

tin vào mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; hoài nghi, thiếu tin tưởng vào chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh;... thái độ học tập, quán triệt chủ trương, đường lối, nghị quyết của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước mang tính hình thức.

Chất lượng giảng dạy và học tập các môn Lý luận chính trị phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó phương pháp giảng dạy của giảng viên là một trong những yếu tố quan trọng tạo nên hiệu quả cũng như chất lượng của môn học. Làm thế nào để sinh viên có thể hiểu đúng các môn lý luận chính trị khi vận dụng vào thực tiễn nước ta? Làm thế nào để khơi gợi sự say mê và lòng yêu thích những môn học này cho sinh viên. Đó là những vấn đề không dễ dàng và đòi hỏi những người làm công tác giảng dạy phải đầu tư nghiên cứu và có tâm với nghề. Hơn nữa, đây là những môn học đặc thù áp dụng cho sinh viên tất cả các ngành học, do đó giảng viên cần phải có những phương pháp thích hợp. Điều đó đã, đang và sẽ tiếp tục đặt ra một trọng trách lớn lao cho những giảng viên giảng dạy những môn học này. Theo đó việc vận dụng các quan điểm của Hồ Chí Minh về giáo dục trong việc học tập lý luận chính trị sẽ có tác dụng trong việc nâng cao hiệu quả học tập các môn lý luận chính trị cho người học. Các quan điểm đó bao gồm:

Thứ nhất, thực hiện nguyên lý “học đi đôi với hành, lý luận gắn liền với thực tiễn”

“Học đi đôi với hành” là một bộ phận rất quan trọng trong kho tàng lý luận về giáo dục được Hồ Chí Minh đề cập từ năm 1945 đến khi Người vĩnh biệt chúng ta. Tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ III, năm 1960, Đảng lao động Việt Nam đã khẳng định : Công tác giáo dục phải phục vụ nhiệm vụ và đường lối cách mạng của Đảng, phải nắm vững phương châm giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, lý luận gắn liền với thực tế, học đi đôi với hành, giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục xã hội. Từ đó “Học đi đôi với hành” được coi là mục tiêu, nguyên lý, phương pháp, phương châm dạy và học của nền giáo dục cách mạng nước ta.

Mối quan hệ biện chứng giữa lý luận và thực tiễn phản ánh mối quan hệ quá trình nhận thức biện chứng thực tế khách quan, từ trực quan sinh động đến tư duy trừu tượng, từ tư duy trừu tượng đến thực tiễn. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng: “*Lý luận là sự tổng kết kinh nghiệm của loài người, là tổng hợp những tri thức về tự nhiên và xã hội tích trữ trong quá trình lịch sử*”⁹. Để tránh tình trạng lý luận không phản ánh đời sống thực tiễn, thiếu tính khoa học và cách mạng, Hồ Chí Minh thường xuyên nhắc nhở các đảng viên tránh tình trạng rất dễ mắc phải là lý luận suông, giáo điều, xa rời cuộc sống. Người chỉ rõ: “*Lý luận mà không có liên hệ thực tiễn là lý luận suông*”¹⁰. Theo quan điểm của Người, “học” là một hoạt động nhận thức, là quá trình tiếp thu tri thức, kinh nghiệm, kỹ năng, các phẩm chất văn hoá – đạo đức... một cách tích cực, toàn diện và thường xuyên của mỗi người. “Hành” tức là thực hành, là làm việc. Nếu

⁹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996, t. 8, tr. 497

¹⁰ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 8, tr. 496

coi “học” là việc tiếp thụ tri thức, kinh nghiệm thực tiễn, thì “hành” là sự vận dụng những tri thức lý luận, kinh nghiệm thực tiễn để giải quyết bài tập, vận dụng vào hoạt động lao động sản xuất, cải tạo tự nhiên, cải tạo xã hội và cải tạo chính bản thân mình.

Vận dụng nguyên lý “Học đi đôi với hành” trong dạy - học các môn lý luận chính trị ở các trường thuộc đại học Huế là một sự chuyển hướng rất cơ bản trong phương thức đào tạo, làm cho nhà trường gắn kết với đời sống xã hội rộng lớn. Để việc học các môn lý luận chính trị đạt hiệu quả cao, chính bản thân người học phải tìm cách vận dụng những kiến thức được học vào trong quá trình hoạt động thực tiễn, làm được điều đó nghĩa là học đã đi đôi với hành và người học càng hiểu sâu sắc hơn những tri thức mà mình lĩnh hội được.

Trong quá trình dạy học, giảng viên cần liên hệ những lý luận với thực tiễn chính trị - xã hội ở trong nước và trên thế giới, có thực tiễn minh họa thì bài giảng mới sinh động, vấn đề lý luận sẽ được cụ thể hóa, mang tính thời sự mới nhất. Từ đó sẽ giúp người học hiểu đúng bản chất khoa học của các nguyên lý, lý luận, đem lại cho bài giảng tính hiện đại, đồng thời nâng cao niềm tin của người học vào chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh và đường lối lãnh đạo của Đảng. Đồng thời, trong quá trình giảng dạy cần tổ chức nhiều hình thức học tập ngoại khóa để nâng cao chất lượng dạy và học các môn lý luận chính trị như: tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về cuộc đời, sự nghiệp và tư tưởng Hồ Chí Minh; tổ chức các cuộc dã ngoại, tham quan di tích lịch sử cách mạng, tham quan bảo tàng Hồ Chí Minh, tiếp xúc nhân chứng lịch sử...

Trong điều kiện bùng nổ về thông tin, xu thế toàn cầu hóa, quốc tế hóa hiện nay thì việc giảng dạy và học tập môn lý luận chính trị cũng cần gắn liền với cuộc đấu tranh tư tưởng - lý luận. Đó là đấu tranh chống lại những quan điểm sai trái, chống lại âm mưu “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch hết sức thâm độc và nguy hiểm nhằm nâng cao ý thức chính trị, rèn luyện tư duy phản biện, giúp người học nhận thức rõ giá trị những lý luận của Chủ nghĩa Mac Lê-nin, chủ trương đường lối của Đảng và sức sống của Tư tưởng Hồ Chí Minh. Do đó, người dạy phải tự trang bị cho mình những kiến thức về lý luận và thực tiễn bằng nhiều hình thức.

Hai là, phải hình thành được cho sinh viên nhu cầu và khả năng tự học . Tự học là một cách học hiệu quả trong việc học tập các môn học Lý luận chính trị

Hồ Chí Minh là tấm gương sáng về tinh thần tự học. Trong lý lịch tự khai tại Đảng Cộng sản Pháp cũng như tại một số đại hội, hội nghị của Quốc tế Cộng sản, Người khiêm tốn ghi ở phần trình độ học vấn: Tự học. Trong bài nói chuyện tại hội nghị chuyên đề sinh viên quốc tế Bác tâm sự: Về văn hóa tôi chỉ học hết tiểu học, về phổ thông: 17 tuổi tôi mới nhìn thấy ngọn đèn điện đầu tiên, 20 tuổi mới nghe radio lần đầu. Vậy mà Người đã có một trí tuệ phi thường, một sự hiểu biết đáng khâm phục, như nhà nghiên cứu Vasiliep đã nhận xét: “Hiếm

có chính khách nào của thế kỉ XX có thể sánh được với Hồ Chí Minh về trình độ học vấn, tầm hiểu biết rộng lớn và sự thông minh trong cuộc đời”.

Đạt được tầm hiểu biết ấy là nhờ Chủ tịch Hồ Chí Minh đã không ngừng học tập, nói đúng hơn là không ngừng tự học. Khi nói chuyện với các đảng viên hoạt động lâu năm (9/12/1961), Bác đã tâm sự : “Tôi năm nay 71 tuổi, ngày nào cũng phải học...không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình lại ở phía sau”. Với Bác, nguyên lý và phương thức học được tóm gọn trong mấy câu sau: “*Học ở trường, học trong sách vở, học lẫn nhau và học dân*”. Với Người, đọc sách không chỉ đơn thuần là để giải trí hay để giải quyết các công việc sự vụ, nâng cao các hiểu biết thông thường. Người đọc chủ yếu là để phục vụ cách mạng với niềm khao khát tốt bậc là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ta ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành. Niềm ham muốn khao khát ấy đã đi theo Bác suốt cuộc đời, chi phối mọi hoạt động của Người.

Dạy và học là hai quá trình nằm trong một thể thống nhất biện chứng. Thầy dạy – trò học, dạy như thế nào sẽ có cách học tương ứng. Trong dạy học theo hệ thống tín chỉ, nhất thiết phải chuyển từ kiểu dạy học tập trung vào vai trò của giảng viên và hoạt động dạy sang kiểu tập trung vào vai trò của sinh viên và hoạt động học. Giảng viên không còn đóng vai trò là người truyền đạt kiến thức mà là người gợi mở, hướng dẫn, tổ chức, cố vấn cho các hoạt động tự học của sinh viên.

Để vận dụng tự học các môn lý luận chính trị đạt hiệu quả cao, công cụ quan trọng nhất của việc học tập ở các trường Đại học là giáo trình. Sinh viên cần biết khai thác tối đa dung lượng kiến thức trong đó thông qua trình tự: trước tiên đọc nhanh toàn chương để có ý niệm chung, sau đó đọc từng đoạn ngắn để nắm bắt nội dung cụ thể từng phần. Những ý khai thác được, những điểm chưa hiểu rõ cần gạch chân hoặc ghi chép lại để phục vụ việc tiếp thu bài trên lớp hiệu quả. Cùng với đó, chúng ta xem lại bài trước, liên kết nội dung, nắm vững kiến thức đã học sẽ lĩnh hội nội dung bài mới tốt hơn.

Bên cạnh giáo trình các môn lý luận, sinh viên cần chủ động sưu tầm tài liệu, thông tin có liên quan đến bài học trong sách báo, trên các phương tiện thông tin. Để khi tiến hành bài học trên lớp, sinh viên sẽ cùng làm việc với giảng viên một cách tích cực nâng cao hiệu quả tổ chức học tập. Việc sinh viên tìm hiểu bài trước ở nhà là bước tiến mới trong nhận thức kích thích năng lực sáng tạo, năng lực tự tổ chức lao động trí óc một cách hợp lý dần dần chủ động định hướng được kiến thức bài học và tự khai thác tri thức.

Từ những quan điểm của Hồ Chí Minh về tự học cho thấy, nêu cao tình thần tự giác trong học tập lý luận chính trị thì người học sẽ có cơ hội nâng cao tư duy lý luận, tạo sự gắn kết lý luận với thực tiễn, đồng thời qua việc tự học người học lý luận chính trị sẽ đúc kết được các kinh nghiệm trong hoạt động thực tiễn thành lý luận phục vụ hữu ích cho hoạt động thực tiễn.

Tuy nhiên, để thực hiện được mục tiêu trên, theo Người, người thầy phải là người tạo điều kiện, giúp đỡ để người học tự xây dựng kế hoạch và ý thức tự học, do đó, trong phương pháp giảng dạy cần chú ý nêu vấn đề, tạo ham muốn và say mê nghiên cứu học tập ở người học, tránh lối dạy học nhồi nhét hay học vẹt.

Thứ ba, dạy - học các môn lý luận chính trị cần lấy người học làm trung tâm, phát triển trí tuệ, phát huy tính độc lập, sáng tạo và tính tích cực của người học

Chủ tịch Hồ Chí Minh từng căn dặn: “*Phải tuyệt đối tránh nhồi sọ*”¹¹, “*không nên học thuộc lòng từng câu, từng chữ*”¹², “*tuyệt đối không nhắm mắt tuân theo sách vở một cách xuôi chiều*”¹³. Những lời căn dặn ấy có ý nghĩa quan trọng trong quá trình dạy và học: không nên đào tạo, giáo dục học sinh thành những con người thụ động, máy móc mà cần phải đào sâu suy nghĩ và nhấn mạnh khả năng tự giác học tập, việc học phải lấy tự học làm nòng cốt và phải có hướng dẫn tự học. Đây là phương pháp dạy học tích cực mang tính thời đại - dân chủ, nhân văn vì nó hướng vào người học để bảo đảm quyền lợi học tập và phát triển cho người học.

Để nâng cao chất lượng và hiệu quả giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học thì nhất thiết phải coi trọng và thường xuyên chú ý đến việc điều chỉnh, đổi mới phương pháp dạy – học. Lâu nay, với cách dạy truyền thống giảng viên chưa chú ý đến vai trò chủ động, tích cực của sinh viên. Lối dạy thầy giảng – trò nghe, thầy đọc – trò chép diễn ra phổ biến làm cho người học thụ động, ít phát huy năng lực, tư duy sáng tạo. Vài năm trở lại đây, ngành giáo dục đã có những đổi mới về phương pháp dạy học lấy người học làm trung tâm, phát huy tính tích cực, độc lập, sáng tạo của sinh viên; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực. Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học. Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy và học.

Thứ tư, xây dựng nội dung giảng dạy các môn giảng dạy lý luận chính trị gắn với định hướng xây dựng con người toàn diện.

Phát triển toàn diện con người là mục đích cơ bản của nền giáo dục mới. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: mục đích trọng tâm và xuyên suốt của nền giáo dục mới là vì con người, cho con người và hướng tới việc xây dựng con người mới - con người xã hội chủ nghĩa. Để phát triển con người toàn diện cả về đức, trí, thể, mỹ, Hồ Chí Minh cho rằng cần phải có một nền giáo dục toàn diện, trong đó, nội dung giáo dục phải tổng hợp tri thức nhiều lĩnh vực như

¹¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 9, tr. 264

¹² Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 9, tr. 264

¹³ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 9, tr. 264

văn hóa, chính trị, thể chất, khoa học - kỹ thuật, quân sự, đạo đức cách mạng, lý tưởng cách mạng, xây dựng nếp sống văn hóa... Đồng thời, trang bị, cung cấp kiến thức, phát triển năng lực tư duy, mở mang trí tuệ; tăng cường giáo dục chính trị tư tưởng, đạo đức cách mạng cho người học. Đó chính là yêu cầu bắt buộc của một nền giáo dục mới để đào tạo ra những con người.

Vận dụng quan điểm này, mỗi giảng viên cũng hết sức chú trọng việc nghiên cứu tình hình kinh tế - xã hội, cập nhật thông tin kịp thời so với những vận động, thay đổi nhanh chóng của đời sống và những sửa đổi, bổ sung không ngừng của chính sách, pháp luật trong giai đoạn hiện thời. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng hiện nay, con người Việt Nam phát triển toàn diện phải là con người có văn hóa, mang bản sắc văn hóa dân tộc Việt Nam cùng năng lực tiếp thu tinh hoa văn hóa của nhân loại, thể hiện qua phẩm chất năng lực của công dân toàn cầu. Con người Việt Nam phát triển toàn diện đức, trí, thể, mỹ phải bao gồm: Có lòng yêu nước nồng nàn từ yêu quê hương, yêu con người và yêu những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc, có lòng nhân ái thể hiện qua việc yêu thương, quý trọng con người không chỉ trong phạm vi gia đình, nhà trường, quốc gia mà cả quốc tế. Đó còn là người có lý tưởng sống, có ý thức trách nhiệm, có ý chí phấn đấu không ngừng, có lối sống giản dị vì cộng đồng, hành động cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư. Phải xây dựng nền giáo dục con người có đủ sức khỏe thể chất và tâm trí để phát huy trí tuệ, tối đa hóa tiềm năng lao động sáng tạo của bản thân, có năng lực tự học suốt đời.

Mặc dù ra đời cách đây nhiều thập kỷ, nhưng tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục vẫn còn nguyên giá trị và có ý nghĩa đối với sự nghiệp phát triển giáo dục của nước ta hiện nay. Các quan điểm nêu trên rất gần với những gì đang được nói tới hiện nay như mục tiêu của giáo dục là đào tạo con người Việt Nam phát triển toàn diện, có đạo đức, tri thức, sức khỏe, thẩm mỹ và nghề nghiệp, trung thành với lý tưởng độc lập dân tộc và CNXH; hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất và năng lực của công dân, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; hoạt động giáo dục phải được thực hiện theo nguyên lý học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, lý luận gắn liền với thực tiễn, giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội,... Nâng cao chất lượng dạy và học các môn lý luận là nhiệm vụ quan trọng và cần thiết, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đại học nói chung, cũng là góp phần thiết thực triển khai thực hiện Nghị quyết 29-NQ/TU về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Đẩy mạnh chất lượng giáo dục, quan tâm đặc biệt thế hệ trẻ... để trở thành những con người vừa hồng, vừa chuyên là kết quả của quá trình thực hiện nhiệm vụ “trồng người” với tinh thần “Vì lợi ích mười năm phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm phải trồng người” như lời dạy của Bác Hồ./.